

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΝΑΥΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

1.1 Έννοια – Διαίρεση ναυτικού δικαίου.

Ναυτικό δίκαιο¹ είναι το σύνολο κανόνων δικαίου, οι οποίοι ρυθμίζουν τις σχέσεις που ανάγονται στο ναυτικό εμπόριο και στη ναυτιλία γενικότερα. Η ρύθμιση των θεμάτων της ναυτιλίας με ειδικούς κανόνες επιβάλλεται λόγω των εξαιρετικών συνθηκών που επικρατούν στο θαλάσσιο εμπόριο και στη ναυτική εργασία και διαφέρουν από τις συνθήκες που επικρατούν στην ξηρά.

Το **ιδιωτικό ναυτικό δίκαιο** περιλαμβάνει διατάξεις που ρυθμίζουν τις σχέσεις του θαλάσσιου εμπορίου, της συμβάσεως ναυτολογήσεως, της θαλάσσιας ασφαλίσεως και άλλα θέματα, όπως είναι η κυριότητα και η μεταβίβαση του πλοίου, η ναυτική υποθήκη κ.λπ..

Οι διατάξεις αυτές είναι **ενδοτικού δικαίου** κατά κανόνα, δηλαδή δεν αποκλείουν διαφορετική ρύθμιση, μετά από συμφωνία των ενδιαφερομένων.

Το **δημόσιο ναυτικό δίκαιο** περιλαμβάνει διατάξεις δημοσίου διεθνούς ναυτικού δικαίου, διοικητικού ναυτικού δικαίου (ασφάλειας ναυσιπλοΐας, ναυτικής εκπαίδευσης, ακτοπλοΐας, διοικητικού ελέγχου, ναυτικών ατυχημάτων), ποινικού και πειθαρχικού δικαίου και ναυτικού εργατικού δικαίου.

Οι περισσότερες από αυτές τις διατάξεις είναι **αναγκαστικού δικαίου**, δεν μπορούν δηλαδή να τροποποιηθούν με συμφωνία των ενδιαφερομένων, γιατί αφορούν στη δημόσια τάξη.

1.2 Ιστορική εξέλιξη του ναυτικού δικαίου.

Η ναυτιλία αποτελεί αρχαιότατη απασχόληση του ανθρώπου. Άρχισε με πρωτόγονα μέσα (μονό-ξυλα, σχεδίες) που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι για να διασχίσουν μικρές αποστάσεις στους ποταμούς και τις λίμνες. Πριν από την έναρξη της ιστορικής περιόδου είχαν ήδη κατασκευασθεί πλοία που διέσχιζαν τις θάλασσες και έφερναν σε εμπορική επικοινωνία του παράκτιους λαούς.

Από τους πρώτους ναυτικούς λαούς δεν διασώζονται στοιχεία για το δίκαιο που ρύθμιζε τις ναυτικές σχέσεις και συναλλαγές.

Τις πρώτες διατάξεις που ρυθμίζουν σχέσεις ναυτικού δικαίου συναντούμε στον κώδικα του βασιλιά της Βαβυλωνίας Χαμουραμπί (2285 π.Χ.). Στην αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία ίσχυσαν πολλοί θεσμοί του νεότερου ναυτικού δικαίου, όπως το ναυτικό δάνειο, η αβαρία κ.λπ.. Στους βυζαντινούς χρόνους ίσχυσαν διάφορες συλλογές ναυτικού δικαίου που περιλάμβαναν κυρίως αποφάσεις δικαστηρίων και ναυτικά έθιμα της εποχής εκείνης.

«**Ο νόμος Ροδίων ο ναυτικός**» είναι μάλλον ιδιωτική συλλογή ναυτικών διατάξεων που παρά την ονομασία του δεν έχει σχέση με τη Ρόδο. Περιλαμβάνει ναυτιλιακά έθιμα και συνήθειες που ίσχυαν στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου.

Συστηματική κωδικοποίηση του ναυτικού δικαίου άρχισε το 17^ο αι. μ.Χ. πρώτα στη Γαλλία, με την έκδοση της περίφημης *Ordonnance de la Marine* (1681) του Λουδοβίκου XIV. Ο νόμος αυτός περιλαμβάνει διατάξεις δημοσίου και ιδιωτικού ναυτικού δικαίου και διαιρείται σε πέντε βιβλία που υποδιαιρούνται σε τίτλους και σε άρθρα. Αργότερα, όταν επί Ναπολέοντα κωδικοποιήθηκε το

¹ Α. Κιάντου-Παρπούκη, *Ναυτικό Δίκαιο*, Τόμος Ι, Ε' έκδ., Μέρος 1^ο, Εισαγωγή Κεφ. 1^ο-2^ο.

εμπορικό δίκαιο με το γαλλικό εμπορικό κώδικα (Code de Commerce), το ναυτικό δίκαιο αποτέλεσε ιδιαίτερο κεφάλαιο του κώδικα αυτού.

Στην Ελλάδα ίσχυσε από το 1836 αυτούσιος ο γαλλικός εμπορικός κώδικας, το δεύτερο βιβλίο του οποίου «*περί ναυτικής εμπορίας*», περιλαμβάνει το ναυτικό δίκαιο.

Το 1910 εκδόθηκε ο νόμος ΓΨΙΖ που αντικατέστησε ολόκληρο το δεύτερο βιβλίο του εμπορικού νόμου και ίσχυσε μέχρι το 1958. Κατά τις περιόδους αυτές θεσπίστηκαν και άλλα νομοθετήματα, πολλές δε διεθνείς συμβάσεις, σχετικές με θέματα ναυτικού δικαίου, κυρώθηκαν από τη χώρα μας.

Το έτος 1958 μπορεί να θεωρηθεί σταθμός στην ιστορία του ναυτικού δικαίου, αφού με το νόμο 3816 του έτους αυτού κυρώθηκε και άρχισε να ισχύει ο **Κώδικας Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου** (ΚΙΝΔ) που αντικατέστησε το νόμο ΓΨΙΖ και κάθε άλλη διάταξη νόμων ή εθίμων που ήταν αντίθετη σ' αυτόν.

Ο ΚΙΝΔ¹ περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν στα πλοία και στους πλοιοκτήτες, στη συμπλοιοκτησία, στον Πλοίαρχο και στο πλήρωμα, στην ευθύνη του πλοιοκτήτη, στις ναυλώσεις, στη ναυτική πίστη, στα ναυτικά προνόμια, στις κατασχέσεις των πλοίων, στις αβαρίες και στα περί συγκρούσεως των πλοίων, θαλάσσιας αρωγής και θαλάσσιας ασφάλειας.

Με το Ν.Δ. 187/1973² κυρώθηκε ο **Κώδικας Δημόσιου Ναυτικού Δικαίου** (ΚΔΝΔ) που άρχισε να ισχύει από την 4η Απριλίου 1974.

Ο ΚΔΝΔ περιλαμβάνει διατάξεις που αναφέρονται:

α) Στα πλοία και βοηθητικά ναυπηγήματα, όπως είναι η απόκτηση και αποβολή της εθνικότητας, η καταμέτρηση, η ασφάλεια, τα ναυτιλιακά έγγραφα.

β) Σε θέματα προσωπικού πλοίων όπως η απογραφή, η ναυτική εκπαίδευση, τα αποδεικτικά ναυτικής ικανότητας, οι συνθέσεις πληρωμάτων, η ναυτική εργασία, η ναυτολόγηση, η τροφοδοσία, τα καθήκοντα πλοιάρχου και πληρώματος.

γ) Σε θέματα λιμενικής αστυνομίας.

δ) Σε ειδικά ναυτιλιακά θέματα, όπως η ακτοπλοΐα, η πλοήγηση, τα φαρικά τέλη κ.λπ..

Στο τελευταίο μέρος του ΚΔΝΔ έχουν ενταχθεί οι ποινικές και πειθαρχικές διατάξεις που αφορούν στους ναυτικούς και περιλαμβάνονταν στον μέχρι τότε ισχύοντα **Ποινικό και Πειθαρχικό Κώδικα Εμπορικού Ναυτικού** (Π.Π.Κ.Ε.Ν.).

¹ Νόμος 3816/1958 (ΦΕΚ Α' 32/ 8.2.1958) περί Κώδικος Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου.

² Νομοθετικό Διάταγμα 187/1973(ΦΕΚ Α' 261/1973) περί Κώδικος Δημόσιου Ναυτικού Δικαίου.